

HOMOSEXUALITY IN ROMANIA. BETWEEN TABOO AND DISCRIMINATION

George Marian ICHIM, PhD, profesor asociat
„Al. I. Cuza” University of Iași

Abstract: The next paper aims to bring to the fore the concept of discrimination against gay men, the effects felt by them, but also by society. The purpose of the article is to present the daily reality of homosexual people, respectively to observe the effects produced by discrimination, both emotional and socio-economic, but the ideas of this article should not be generalized.

Keywords: homosexuality, direct discrimination, LGBT, work discrimination, segregation

Introducere

În decursul evoluției umane, a celei științifice și mai ales sociale, diverși autori au abordat tematica discriminării homosexualilor, fie în general, fie pe o anumită arie a existenței, precum în școli, la locul de muncă, sau în alte zone în care aceștia își desfășurau activitățile, zone de recreație, pe stradă, adunări de tip cult religios, zone de aprovizionare. Dacă tot am amintit de evoluția umană putem să facem o mică asociere dintre evoluția socială și discriminarea în general, și putem observa faptul că această legătură a reușit în timp să reducă această segregare prin abordarea unor legi, a unor drepturi, a unor inițiative luate în vederea unor mai bune relaționări în cadrul societății, care conferă o egalitate de șanse dintre minorități și majoritate. Această luptă este continuă și gravitatea ei fluctuează de la o societatea la alta, de la caz la caz, iar aici facem referire la acele categorii de minorități care sunt discriminate pe baza unor lipsuri, a rasei sau chiar a propriilor concepte prin care își guvernează viața.

Conceptul de homosexualitate nu reprezintă o noutate în viața socială, acesta fiind prezent și în istorie, unde istoricii relatau faptul că anumiți conducători aveau orientări sexuale diferite și despre cum erau văzuți aceștia. Pe lângă conducătorii importanți ai antichității, putem numi și alte personaje mărețe din diverse domenii de referință, precum filosofia, iar aici îl putem aminti pe Platon, unul dintre cei mai cunoscuți filosofi, acesta susținea că ar avea o afinitate către relațiile dintre bărbați, doar că acestea neimplicând și contactul sexual, de aici luând naștere conceptul de iubire platonice (Thorson, 1997).

Homosexualitate

Conform unui articol de pe site-ul homosexualitate.ro, reiese faptul că termenul de homosexualitate este asociat unei atracții de tip emoțional, dar și sexual față de o persoană care prezintă același sex. Cu toate acestea, în practică este asociat cu relaționarea sexuală între persoanele de același sex. Însă activiștii pro homosexualității

susțin faptul că nu toate persoanele care întrețin relații sexuale cu indivizi de același sex sunt homosexuali, ci doar acele persoane care sunt atrase exclusiv de același sex, neraportându-se expres la relațiile sexuale, ci mai degrabă la atracția în sine, ceilalți fiind văzuți de exemplu bisexuali, mai exact, persoane care întrețin relații sexuale atât cu femei, cât și cu bărbați (Goldberg et al., 2020).

Goldberg et al. susțineau faptul că atunci când îți pui mintea la contribuție, citești mai mult, gândești și se face psihoterapie cu homosexualitatea, cu atât se poate realiza faptul că eticheta generală „homosexuală” este la fel de nediscriminatorie precum cea heterosexuală. Presupunem că aici Sidney a vrut să scoată în evidență faptul că sexualitatea nu are de a face exclusiv cu comportamentul sau capacitățile persoanei, așadar aceste etichete nu-și au rostul într-o societate și că nu oricine poate înțelege faptul că homosexualitatea nu este un factor toxic ce vine în prejudiciul altei persoane sau chiar a comunității. (Goldberg, 2020)

Categorizare

Când vorbim de categorii de homosexuali aducem aminte de acronimul LGBTQI (Lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, intersex), desigur, poate nu toți știm ce reprezintă fiecare tip, așadar voi explica pe scurt câteva caracteristici despre fiecare, deși nu există nicio definiție concretă, acceptată universal, existând diferite cuvinte și fraze utilizate în vederea categorizării sexualității și indentificării de gen (Clarke & Ellis, 2010, p. 2)

- Termenul „lesbian” descrie o femeie homosexuală. Cuvântul lesbian este folosit și pentru femei în legătură cu identitatea lor sexuală sau comportamentul sexual, indiferent de orientarea sexuală, sau ca adjectiv pentru a caracteriza sau asocia substantivele cu homosexualitatea feminină sau cu atracția homosexual (Zimmerman, 1981, p. 453).

- Termenul „gay” desemnează homosexuali de sex masculin sau bărbați a căror identitate sexuală sau comportament sexual se îndreaptă în principal către alți bărbați. Inițial termenul gay făcea referire la o persoană lipsită de griji, veselă sau luminoasă. Termenul gay a fost asociat cu homosexualitatea masculină la sfârșitul secolului al XIX-lea, iar la mijlocul secolului al XX-lea existând o oarecare creștere a utilizării acestui termen. Acest cuvânt a ajuns să fie utilizat în majoritatea țărilor, fiind folosit drept adjectiv, dar și substantiv, făcând referire la practicile, comunitatea și chiar cultura homosexualității. În jurul anului 1960, termenul devine favorizat de homosexualii bărbați pentru a defini orientarea lor sexuală. Sfârșitul secolului al XX-lea aduce o nouă etapă pentru comunitatea homosexualilor, care era denumită gay până în această perioadă definind persoanele atrase de membrii aceluiași sex, deși era asociat într-o manieră distinctă bărbaților. Ulterior schimbându-și numele în LGBT, încadrând mai multe orientări sexuale (Goldberg et al., 2020).

- Bisexual. Această categorie este una mai complexă în comparație cu gay sau lesbian, deoarece ea reprezintă o atracție atât romantică, cât și sexuală sau un comportament sexuală față de bărbați, cât și de femei sau către mai multe indentificări de gen sau alte sexe. Această categorie reunește atât homosexualitatea cât și

heterosexualitatea, fiind prins undeva la mijloc am putea spune. O identitate bisexuală nu echivalează neapărat cu atracție sexuală egală pentru ambele sexe; în mod obișnuit, persoanele care au o preferință sexuală distinctă, dar nu exclusivă, pentru un sex față de celălalt se identifică, de asemenea, ca bisexuale (Bailey, 2016, p. 63).

- **Transgender.** Persoanele care se identifică transgender prezintă o expresie de gen diferită față de sexul atribuit la naștere. Persoanele care doresc o asistență medicală pentru face o schimbare de sex la altul sunt identificate drept transsexuali. Transgender, adesea scurtat ca trans, este, de asemenea, un termen general, pe lângă includerea persoanelor a căror identitate de gen este opusă sexului atribuit (bărbați trans și femei trans), poate include și persoane care nu sunt binare sau genderqueer. Alte definiții ale transgenderului includ, de asemenea, persoanele care aparțin unui al treilea gen sau conceptualizează persoanele transgender ca un al treilea gen. Termenul transgender poate fi definit în mod foarte larg pentru a include interlocutorii (Bilodeau, 2005, p. 35)

- **Queer.** Această identificarea pare să reflecte incluziunea și deschiderea către o diversitate a identităților de gen în partenerii sexuali și romantici și, în special, cu partenerii transgender (Goldberg, 2020, p. 102).

Pe lângă aceste orientări, în ultima vreme au apărut din ce în ce mai multe, din ce în ce mai complicate, cu toate acestea nu s-a pus problema de discriminare a acestora între ei, toate identificările de gen unindu-se sub aceeași titulatură LGBT+, uneori folosind și alte acronime precum LGBTQ, LGBTIA+, LGBTQIA. Această mișcare, LGBT, a fost un subiect care a pornit numeroase conflicte care se învârt în jurul diverselor instituții sociale fundamentale precum familia, căsătoria, chiar și munca. În decursul evoluției sociale, regăsim acțiuni de natură legală, politică chiar și culturală ce au pus în primplan dezbaterile complexe privind relația dintre lege și schimbarea socială în așa mod încât să nu fie discriminată nicio categorie de persoane, dar și să fie un număr cât mai mare de persoane mulțumite de situație (Bernstein & Marshall, 2009).

Homosexualitate și discriminare

În cuprinsul Ordonanței de Guvern 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, la articolul 2 regăsim definiția discriminării. Așadar, discriminarea este văzută ca o deosebire, restricție, excludere sau preferință manifestată ca urmarea a unei caracteristici precum etnie, religie, sex, rasă, handicap sau boală cronică și alte diferențieri de tip social sau alt criteriu, împiedică recunoașterea, folosința sau executarea, în condiții de egalitate, a drepturilor și libertăților omului recunoscute de lege, atât în domeniul politic, social, cultural cât și în oricare alt domeniu al vieții publice.

Pe scurt, discriminarea reprezintă o acțiune care vizează un tratament distinct, injust față de indivizi, determinate de aparențele lor la un anume grup social. Aceasta este împărțită în diverse forme de comportament, însă toate pleacă de la premisa de excludere, respingere sau stigmatizare.

Discriminarea îmbracă multe forme, aceasta reușește să iasă la iveală în diferite contexte ce uneori ar părea ceva normal, însă după ce analizăm mai bine situația realizăm faptul că acolo există o urmă de nedreptate. Pentru a fi înțeleasă mai bine

discriminarea și cum se propagă în diverse moduri, vom cataloga formele acesteia oferind și câte un exemplu în acest caz.

a. Prima formă este reprezentată de discriminarea directă. Vorbim despre discriminare directă atunci când modul în care un individ este tratat mai puțin favorabil decât altul care a fost, este sau ar putea fi într-o circumstanță asemănătoare, iar diferența de comportament este prezentă în urma unui criteriu de discriminare prevăzut în legea în vigoare (Ajder & Balan, 2010).

Un exemplu ce vine în întărirea celor menționate anterior, îl constituie un caz din 2002 a unor bărbați de etnie rromă ce au intrat într-un bar, iar angajatul le-a arătat cu mână un semn ce menționa faptul că nu servesc persoanelor rome. Cazul a fost adus la cunoștința instanțelor de judecată, iar tribunalul român a decis faptul că bărbații au fost victimele unei situații de discriminare în mod directă. Politica barului a ales în mod explicit și intenționat că nu vor să servească persoanele de etnie romă, aceștia fiindu-le oferite tratamente dezavantajoase. Acest exemplu este unul clar în care este prezentată exact modul în care se desfășoară o situație de discriminare directă. Așadar, exemplele asemănătoare de discriminare reprezintă cazurile în care individul acționează cu intenția de a impune dezavantaje unor persoane care fac parte dintr-un grup social tipic. În cazul prezentat, barmanul împreună cu proprietarul barului au avut intenția de a exclude acei indivizi pentru că erau romi. (Schiek & Waddington, 2007 pp.185)

b. Discriminarea indirectă este prezentă când un individ este dezavantajat pe baza unor criterii aparent neutre, însă sunt regăsite în legislația în vigoare, excepție făcând cazurile în care aceste criterii prezintă o justificare obiectivă a unui scop legitim care este adecvat și necesar. Aici putem încadra și comportamentul activ sau pasiv care prin rezultatele pe care le elaborează, favorizează sau defavorizează nemotivat, constrânge printr-un tratament nejustificat sau înjositor un individ sau mai mulți față de alte persoane aflate într-o situație asemănătoare (Matache, 2012).

Pentru a explica mai bine ideea de discriminare indirectă voi oferi un exemplu destul de clar în acest sens. Luăm un anunț de angajare pe post de barman care specifică faptul că viitor angajat are nevoie de permis de conducere și o înălțime de cel puțin 1.80m. La prima vedere nu pare a fi o situație discriminatorie însă un barman nu are nevoie de un permis de conducere în mod expres pentru a-și realiza treburile la bar, iar cât despre înălțime nici aceasta nu este importantă pentru acest post. Ideea principală este faptul că un barman își poate realiza îndatoririle de barman fără a fi nevoie să aibă permis de conducere sau o anumită înălțime, pe lângă asta sunt destui barmani care nu au permis de conducere sau înălțimea cerută în anunț și cu toate astea reușește să-și finalizeze fiecare îndatorire necesară.

c. Discriminarea multiplă. Identitățile multiple ale oamenilor îi transpun simultan pe aceștia în diferite grupuri sociale. Cu cât un individ face parte simultan la mai multe grupuri, acesta riscă să aibă o vulnerabilitate mai crescută față de discriminare. Discriminarea multiplă apare în momentul când o persoană sau un grup sunt văzuți diferit, într-o situație asemănătoare, în temeiul a două sau mai multe criterii de discriminare simultan (Grünberg, 2008).

Coaliția anti-discriminare oferă un exemplu bun pentru a defini mai ușor această discriminare. Aceștia au explicat cu ajutorul unei campanii imaginare de sterilizare a femeilor de etnie romă. Iar de aici este foarte simplu de explicat, avem în primă fază interdicția de reproducere, iar ca al doilea criteriu de discriminare este oferit de faptul că femeile sunt vizate în acest sens, și nu bărbații romi. Așadar drepturile reproductive sunt încălcate atât pe etnie, nu sunt afectate femeile majoritare, cât și pe gen, bărbații de etnie romă nu sunt afectați.

Discriminarea la locul de muncă

Mulți autori ce au abordat tema discriminării au sesizat faptul că principiul legal al non-discriminării nu reușește să acopere toate formele discriminării. În schimb sunt stabilite anumite categorii protejate, prin care nu sunt permise discriminările bazate pe criteriile transpuse în legi. Aici putem lua de exemplu sexul, care a fost mult timp considerată drept o categorie protejată în legea discriminării. Foarte multe legi naționale din întreaga lume au stabilit faptul că sexul în mod explicit este o categorie protejată sau instanțele de justiție interpretează aceasta ca atare. Găsim inclusiv în tratatele drepturilor omului menționat acest fapt care este considerată o problemă la nivel mondial (Goldberg, 2020).

În acest sens legislația din România acoperă și această zonă, chiar recent a fost actualizată, devenind mai specifică decât în trecut. Discriminarea la locul de muncă a reprezentat mereu o problemă socială serioasă, iar în ultimii ani s-au tot căutat măsuri de prevenție sau stopare. Așadar, ne axăm pe Codul Muncii, unde găsim toate informațiile necesare despre formele de discriminare și criteriile protejate de acesta, nefiind teoretic orice discriminare pedepsită.

Dacă până acum doar la articolul 5, aliniatele 2-4 se amintea despre discriminarea directă și indirectă, modificările aduse de legea nr. 151/2020 vine în completarea acestor situații de discriminare cu următoarele forme: hărțuire, faptă de victimizare și desigur discriminare prin asociere, iar criteriile sunt clar stabilite, acestea fiind bazate pe sex, vârstă, rasă, etnie, religie, orientare sexuală, handicap, origine sociale situație sau responsabilitate familială. Deci discriminarea directă și indirectă sunt prezentate mai succint, lucrurile au devenit mai clare în această privință, iar pe lângă acestea s-au adăugat și celelalte forme, care reprezentau o necesitate vitală în Codul Muncii deoarece foarte mulți angajați se confruntau cu o formă de discriminare, însă până acum nu aveau un temei legal cu care să se apere (Goldberg et al., 2020).

Studiile ce țin de conștiința juridică și cele al subiectivității sunt legate indisolubil. Interpretarea subiectivă a experienței unui individ, în concordanță cu cunoștințele în lege, pot evidenția gradul în care persoanele se bazează pe conceptul juridic al discriminabilității în vederea descrierii unei experiențe posibil dăunătoare (McCann, 2006, p. 14).

În consecință, cunoștințele în temeiul legii și denumirea actelor de discriminare pot varia extrem de mult de la o persoană la alta, indiferent dacă le sunt adresate același tip de tratament sau sunt puși în aceeași circumstanță. După cum sugerează Fleury-Steiner și Nielsen, modul în care cetățenii obișnuiți înțeleg problema particulară cu care

se confruntă și rolul legii (sau lipsa de rol) în rezolvarea acesteia este o realizare situațională care depinde de simbolic, organizațional, instituțional și factori spațiali, care sunt unici pentru fiecare setare (Fleury-Stainer & Nielsen, 2006).

De cele mai multe ori, homosexualii își ascund orientarea sexuală pentru a nu fi puși la zid de ceilalți membri ai societății, de la prieteni și familie până la străinii de pe stradă. Adesea aceste persoane se confruntă cu abuzuri și hărțuiri, cu precădere în țările foste comuniste. Homosexualii se feresc de privirile heterosexualilor deoarece se așteaptă să fie puși la zid de aceștia prind prejudecăți și jigniri. Homosexualii se refugiază de cele mai multe ori în cluburi specifice sau zone retrase unde nu ar putea fi puși într-o poziție ostilă. Cei mai mulți își ascund orientarea sexuală pentru a nu fi renegați de propriile familii. Cât despre locul de muncă, aceștia sunt mai reticenți, își ascund apartenența orientării sexuală din care fac parte, atât față de colegi, cât și de șefi, care îi hărțuiesc mai mult sau mai puțin prin diverse metode precum jigniri sau neacceptarea promovării în domeniu. Desigur aceste situații nu reprezintă toate cazurile, fiind întâlnite și situații de acceptare, atât în familie, cât și la locul de muncă, simțindu-se o ușoară evoluție (Goldberg et al., 2020).

Ca urmare a studiului privind acceptarea diversității sexuale în Europa, Comisia Europeană a derulat o strategie de egalitate a comunității LGBTIQ 2020-2025, prin care prevede ideea de libertate a propriei persoane în UE.

Ursula von der Leyen, președinta Comisiei Europene a declarat următoarele:

„I will not rest when it comes to building a Union of equality. A Union where you can be who you are and love who you want – without fear of recrimination or discrimination. Because being yourself is not your ideology. It's your identity. And no-one can ever take it away.”

Această declarație arată o serioasă implicare a Comisiei Europene cu privire la scăderea ratei de discriminare a diversității sexuale. Câteva acțiuni prezente în această strategie sunt următoarele: aplicarea și îmbunătățirea legilor împotriva discriminării sexuale; promovarea incluziunii și diversității sexuale la muncă; combaterea inegalității în educație, sănătate, cultură și sport; prestarea drepturilor solicitanților LGBTIQ pentru protecția internațională, pe lângă aceste aspecte întâlnim și cele ce țin de eliminarea discursurilor discriminatorii ce promovează ura și neacceptarea minorității. Uniunea Europeană a demarat acțiuni asupra eliminării discriminării pe motiv de orientare sexuală încă din 1999, având puterea de a acționa în acele cazuri unde regăsim hărțuiri sau alte acte discriminatorii pe acest segment. Din acel moment, UE a adoptat mai multe prevederi și acte legislative, precum și măsuri de extindere a protecției juridice și sociale a persoanelor din comunitatea LGBTI (Comisia Europeană, 2020)

Un experiment de teren, realizat de Ahmed și Hammarstedt în 2009, care au studiat discriminarea împotriva homosexualilor în Suedia pe segmentul pieței imobiliare. În efectuarea studiului asupra pieței de închiriere a locuințelor au folosit internetul drept platformă de cercetare. Experimentul a fost simplu, aceștia au luat două cupluri fictive, unul homosexual, iar celălalt heterosexual, ambele semnalându-și desigur orientarea sexuală, și au solicitat închirierea unor apartamente promovate de proprietari pe internet. Cuplul de homosexuali sunt reprezentați de două persoane de

sex masculin. Autorii experimentului analizează incidența discriminării pe baza observării modului prin care proprietarii trimit e-mail și invită solicitanții la contacte suplimentare sau la prezentarea locuinței. Rezultatele finale au arătat faptul că bărbații homosexuali sunt cu adevărat discriminați în piața imobiliară suedeză, deoarece aceștia au primit mai puține apeluri telefonice, cât și invitații de prezentare a locuințelor decât cuplul heterosexual (Ahmed & Hammarstedt, 2009).

Bibliografie

- Ahmed, A., & Hammarstedt, M. (2009). Detecting Discrimination against Homosexuals: Evidence from a Field Experiment on the Internet. *Economica*, 76(303), new series, 588-597. <http://www.jstor.org/stable/40268943>
- Ajder, M.; Balan, V (2010), *Ce este discriminarea directă?*, Centrul de Informare în domeniul Drepturilor Omului.
- Bailey, J. Michael; Vasey, P., Diamond, L.,; Breedlove, S. Marc; Vilain, Eric; Epprecht, Marc (2016). *Sexual Orientation, Controversy, and Science*. *Psychological Science in the Public Interest*. 17 (2): 45-101.
- Bernstein, M.; Marshall, A. (2009). *Queer Mobilizations: LGBT Activists Confront the Law*. NYU Press.
- Bilodeau, B. (2005). Beyond the Gender Binary: A Case Study of Two Transgender Students at a Midwestern Research University. *Journal of Gay & Lesbian Issues in Education*. 3 (1): 29-44.
- Comisia Europeană, (2020), În prim-plan UE ȘI EGALITATEA PERSOANELOR LGBTI. <https://op.europa.eu/webpub/com/factsheets/lgbti/ro>
- Clarke, V., Ellis, S. J., Peel, E., & Riggs, D. (2010). *Lesbian, Gay, Bisexual, Trans & Queer Psychology: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fleury-Steiner, B.; Nielsen L. B.(2006) *A Constitutive Perspective of Right*. In Fleury-Steiner, B.; Nielsen (Eds.). *New Civil Rights Research*, Altershot, UK, Ashgate Publishing.
- Goldberg, S. K., Rothblum, E. D., Russell, S. T., & Meyer, I. H. (2020). Exploring the Q in LGBTQ: Demographic characteristic and sexuality of queer people in a U.S. representative sample of sexual minorities. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, pp 101-112;
- Grünberg, L. (2008). *Discriminarea multiplă în România*, Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale. București.
- Matache, G. (2012). *Discriminarea indirectă conform jurisprudenței CEDO*. InfoLegal.
- ???Mateciuc, B. (2010), *Ce este homosexualitatea?*. <https://www.homosexualitate.ro/stiinta.html>
- McCann, M. (2006), *On legal Consciousness; A Challenging Analytic Tradition* în Fleury-Steiner, B.; Nielsen (Eds.), *New Civil Rights Research*, Altershot, UK, Ashgate Publishing.
- Schiek, D.; Waddington, L.; Bell M. (eds.), 2007. *Non-Discrimination Law*, Oxford: Hart Publishing; pp 185.
- Thorson, B.(1997), *Eros: The Myth Of Ancient Greek Sexuality*, Boulder, Westview Press.
- Zimmerman, B. (1981), What Has Never Been: An Overview of Lesbian Feminist Literary Criticism, *Feminist Studies* 7. 3: 451-475.